

Flersprogethedsdidaktik på tværs af uddannelsesniveauer – konceptualisering, læreplansanalyse og anbefalinger til praksisudvikling

Petra Daryai-Hansen

Københavns Universitet, Danmark

petra.dhansen@hum.ku.dk

Natascha Drachmann

Københavns Universitet, Danmark

ndr@hum.ku.dk

Abstract

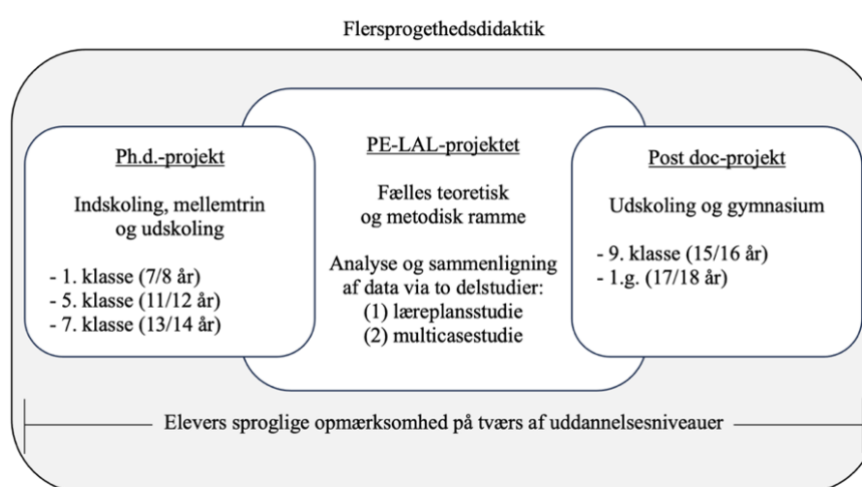
Artiklen zoomer ind på flersprogethedsdidaktik i en dansk uddannelseskontekst med afsæt i fund fra forsknings- og udviklingsprojektet *Plurilingual Education – Minority and Majority Students' Language Awareness across Educational Levels* (PE-LAL), der i perioden 2020-2023 har undersøgt eleveres sproglige opmærksomhed på tværs af uddannelsesniveauer i rammen af en flersprogethedsdidaktik i grundskolens sprogfag (dansk, dansk som andetsprog, engelsk, fransk, tysk) og i overgangen til Almen Sprogforståelse i gymnasiet. Artiklen præsenterer PE-LAL-projektets konceptualisering af flersprogethedsdidaktik, der er udviklet via en abduktiv tilgang. Konceptualiseringen skelner mellem tre flersprogethedsdidaktiske tilgange samt en transversal dimension, der samlet udgør et kontinuum for flersprogethedsdidaktik. Med afsæt i konceptualiseringen fremlægger artiklen efterfølgende fund fra PE-LAL-projektets læreplansstudie, der viser, at flersprogethedsdidaktik er integreret i alle grundskolens sprogfag samt i Almen Sprogforståelse men på forskellige måder og med forskellige formål, hvilket efterlader det danske sprogcurriculum med et stort flersprogethedsdidaktisk udviklingspotentiale. På baggrund heraf samt øvrige forskningsresultater fra PE-LAL-projektet giver artiklen afslutningsvis en introduktion til projektets afsluttende [Anbefalinger til en styrket flersprogethedsdidaktik i grundskolens sprogfag og i Almen Sprogforståelse i gymnasiet](#). De i alt 18 anbefalinger retter sig mod både makroniveau (læreplaner, lærerens grund- og efteruddannelse) samt meso- og mikroniveau (skolen, læreren, undervisningsmaterialer, undervisningspraksis) og er et samlet ønskescenarie for, hvordan flersprogethedsdidaktik kan styrkes på forskellige niveauer vertikalt og horisontalt i den danske uddannelseskontekst. Hver anbefaling udgør et centralt bidrag i sig selv for en styrket flersprogethedsdidaktik.

Nøgleord: Flersprogethedsdidaktik, konceptualisering, læreplansanalyse, anbefalinger til praksisudvikling, grundskole og gymnasium

1. Introduktion

Forsknings- og udviklingsprojektet *Plurilingual Education – Minority and Majority Students' Language Awareness across Educational Levels* (PE-LAL) har i perioden 2020-2023 via en bevilling fra Danmarks Frie Forskningsfond (bevillingsnummer 0132-00208B) undersøgt, hvordan elevers sproglige opmærksomhed kan konceptualiseres på tværs af uddannelsesniveauer via en flersprogethedsdidaktik i grundskolens sprogfag (dansk, dansk som andetsprog, engelsk, fransk, tysk) og i overgangen til *Almen Sprogforståelse* i gymnasiet. *Almen Sprogforståelse* er et introducerende obligatorisk forløb, der strækker sig over de første tre måneder i gymnasiet.

PE-LAL-projektets undersøgelse har været toleddet og bestået af (1) et læreplansstudie og (2) et multicasestudie. Projektets design er visualiseret i figur 1.

Figur 1. PE-LAL-projektets design.

I læreplansstudiet undersøgte vi, om og hvordan sproglig opmærksomhed er integreret i og på tværs af læreplanerne for sprogfagene i grundskolen samt for *Almen Sprogforståelse* i gymnasiet, og hvorvidt læreplanerne bygger på en flersprogethedsdidaktik (for læreplansstudiets resultater se: Daryai-Hansen & Krogager Andersen, 2024; Drachmann, 2022, 2023b; Drachmann, Haukås & Lundberg, 2023). I multicasestudiet undersøgte vi, hvordan sproglig opmærksomhed manifesterer sig og kommer til udtryk hos elever i 1., 5., 7. og 9 klasse samt i 1.g., når eleverne undervises via en flersprogethedsdidaktik (for multicasestudiets resultater se: Daryai-Hansen, Drachmann & Krogager Andersen, 2024, under udgivelse ab; Drachmann, 2023c, under udgivelse; Krogager Andersen, 2024).

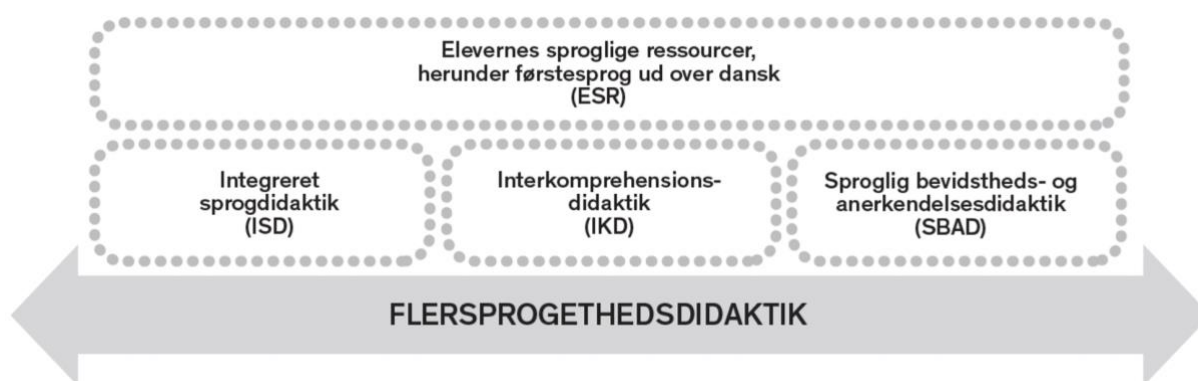
I denne artikel zoomer vi ind på flersprogethedsdidaktikken, som udgør rammen for PE-LAL-projektet. Artiklens formål er at præsentere projektets forskningsresultater i relation til flersprogethedsdidaktik og med afsæt heri formidle projektets afsluttende anbefalinger til en styrket flersprogethedsdidaktik på tværs af uddannelsesniveauer i Danmark. Artiklen præsenterer indledende projektets konceptualisering af flersprogethedsdidaktik, som herefter bruges som afsæt for at udfolde centrale fund fra projektets læreplansstudie. Afslutningsvis introduceres til projektets anbefalinger til en styrket flersprogethedsdidaktik i grundskolens sprogfag og i *Almen Sprogforståelse* i gymnasiet.

2. Konceptualisering af flersprogethedsdidaktik

En flersprogethedsdidaktik kan defineres som en undervisningspraksis, der integrerer flere sprog i undervisningen, og som drager nytte af den sproglige mangfoldighed, der findes i klasserummet, i samfundet og i verden. Flersprogethedsdidaktikken bygger således på en *pluralistisk tilgang til sprog*, der integrerer ”several (i.e. more than one) varieties of languages”, i modsætning til en *singulær tilgang til sprog*, der fokuserer på ”only one language [...] considered in isolation” (Candelier et al., 2010, s. 3). Grundlaget for flersprogethedsdidaktikken er en forståelse af, at flersprogethed er et almenmenneskeligt vilkår for alle, der vokser op og lever i en moderne, globaliseret verden. Alle danske skoleelever kan derfor anses som flersprogede, fordi alle lærer mere end ét sprog i eller uden for skolen (fx via venner, sociale medier, rejser) og derfor har mere end ét sprog med sig i deres sproglige repertoire (Beacco et al., 2016; Haukås, 2022). Flersprogethedsdidaktik favner dermed bredt og er i sprogundervisningen relevant for alle elevers sproglige læring og dannelse.

Med afsæt i en abduktiv tilgang (Dubois & Gadde, 2003; Timmermans & Tavory, 2012), der kombinerer eksisterende forskningslitteratur og empiriske fund fra læreplans- og multicasestudiet, har PE-LAL-projektet udviklet en konceptualisering af flersprogethedsdidaktik (Daryai-Hansen, Drachmann & Krogager Andersen, 2024, med udgangspunkt i Daryai-Hansen, Drachmann & Krogager Andersen, 2022).

Konceptualiseringen tager afsæt i Candelier et al. (2010) via skellet mellem tre flersprogethedsdidaktiske tilgange (*integreret sprogdidaktik*, *interkomprehensionsdidaktik*, *sproglig bevidstheds- og anerkendelsesdidaktik*) (se i en dansk kontekst f.eks. Daryai-Hansen, 2018a, b; Daryai-Hansen & Drachmann, under udgivelse; Drachmann, 2017, 2022). PE-LAL-projektet har videreudviklet Candelier et al. (2010) ved at tilføje en transversal dimension, der fokuserer på *elevernes sproglige ressourcer, herunder førstesprog ud over dansk*. Konceptualiseringen er gengivet i modellen i figur 2.

Figur 2. Konceptualisering af flersprogethedsdidaktik

Modellen visualiserer, at flersprogethedsdidaktik er udtryk for et kontinuum, der udgøres af de tre flersprogethedsdidaktiske tilgange samt af den transversale dimension. Fælles for de tre tilgange er, at de alle integrerer flere sprog i undervisningen, men de integrerer forskellige sprog og med forskellige formål, hvorfor de placerer sig forskellige steder på kontinuummet.

Integreret sprogdidaktik (ISB) bygger bro til sprog, som eleverne allerede har kendskab til (fx elevernes hjemmesprog eller sprog, som eleverne lærer i skolen) med henblik på at bruge de kendte sprog som springbræt til at styrke elevernes tilegnelse af og kommunikative

kompetence på målsproget. *Sproglig bevidstheds- og anerkendelsesdidaktik* (SBAD) inkluderer en bred vifte af sprog og sproglige varianter, som findes i klasserummet, i samfundet og i verden, med henblik på at styrke elevernes flersprogede kompetencer ved at udvikle deres sproglige bevidsthed og anerkendelse af sproglig mangfoldighed. *Interkomprehensionsdidaktik* (IKD) bygger bro fra sprog, som eleverne allerede kender, til sprog, som er en del af den samme sprogfamilie. Formålet er at bruge elevernes allerede kendte sprog som bro til at udvikle receptiv kompetence på beslægtede sprog. De tre flersprogethedsdidaktiske tilgange er visualiseret med stiplede linjer for at indikere, at grænserne mellem tilgangene er flydende og overlappende. Det ses fx, når der i tyskundervisningen sammenlignes med dansk, hvilket er et eksempel på ISD, da dansk er et allerede kendt sprog for eleverne, men også et eksempel på IKD, da dansk og tysk er beslægtede germanske sprog.

Den transversale dimension, *elevernes sproglige ressourcer* (ESR), *herunder førstesprog ud over dansk*, pointerer, at flersprogethedsdidaktik skaber rum for, at eleverne kan trække på og bringe deres samlede sproglige repertoire i spil. Den transversale dimension er en integreret del af de tre flersprogethedsdidaktiske tilgange, men udgør en selvstændig dimension i modellen for at rette et eksplicit fokus mod elevernes flersprogethed. Dimensionen optræder som ISD, når fx sprog, som alle lærer i skolen, integreres; som IKD, når det beslægtede sprog, som klassen arbejder med, er en del af elevernes sproglige ressourcer; og som SBAD, når der i fællesaktiviteter indgår sprog, som er en del af elevernes sproglige ressourcer. I PE-LAL-projektet er modellen brugt som konceptuelt grundlag i læreplansstudiet for at analysere læreplaner (Drachmann, 2022; 2023b; Daryai-Hansen & Krogager Andersen, 2024) og i multicasestudiet for at (a) udvikle nye og redigere allerede eksisterende undervisningsmaterialer som ramme for multicasestudiet (for en beskrivelse af udviklingsarbejde se fx Drachmann, 2023a) og for at (b) analysere de indsamlede elevdata i form af klasserums- og interviewdata (se fx Daryai-Hansen, Drachmann & Krogager Andersen, 2024, under udgivelse ab; Daryai-Hansen & Drachmann, 2024; Drachmann, 2023c, under udgivelse; Krogager Andersen, 2024). Endvidere er der gennemført læremiddelanalyser af eksisterende undervisningsmaterialer til Almen Sprogforståelse med afsæt i modellen (Krogager Andersen, 2022). I det følgende afsnit præsenterer vi fund fra PE-LAL-projektets læreplanstudie på tværs af uddannelsesniveauer.

3. Flersprogethedsdidaktik i det danske sprogcurriculum

PE-LAL-projektets læreplansstudie undersøger, hvordan flersprogethedsdidaktik er integreret i læreplanerne for de fem obligatoriske sprogfag i grundskolen (dansk, dansk som andetsprog, engelsk, fransk, tysk) i overgangen fra indskoling (1.-3. klasse) over mellemtrin (4.-6. klasse) til udskoling (7.-9. klasse) samt i læreplanerne for Almen Sprogforståelse i overgangen til gymnasiet. Det empiriske grundlag udgøres af sprogfagenes Fælles Mål og læseplaner (BUM, 2019a, b, c, d, e) samt af læreplanen for (BUM, 2020) og vejledningen til (BUM, 2023) Almen Sprogforståelse. Læreplansstudiet fokuserer på læreplanernes *eksplicite curriculum* (Eisner, 1994), det vil sige det, som der eksplicit står i læreplanerne. Grundet analysens komparative perspektiv på tværs af sprogfag og klassetrin skabes der dog også grobund for at få øje på læreplanernes *nul-curriculum* (Eisner, 1994; Flinders, Noddings & Thornton, 1986), det vil sige det, som der *ikke* står i læreplanerne, fx fordi det er blevet bevidst udeladt. Studiet er gennemført som en kvalitativ indholdsanalyse (Mayring, 2015) med modellen for flersprogethedsdidaktik som konceptuelt grundlag.

I de følgende afsnit zoomer vi ind på hver af de tre flersprogethedsdidaktiske tilgange samt på den transversale dimension og udfolder, (1) hvordan hver af disse er repræsenteret i det danske sprogcurriculum på tværs af uddannelsesniveauer og (2) hvilke centrale udviklingsområder der relaterer sig til disse.

3.1 Integreret sprogdidaktik (ISD)

I grundskolens læreplaner er ISD integreret som en del af det overordnede tema *Tværgående emner og problemstillinger* i fremmedsprogfagene, bl.a. via den følgende formulering, som findes i læseplanen for både engelsk, fransk og tysk:

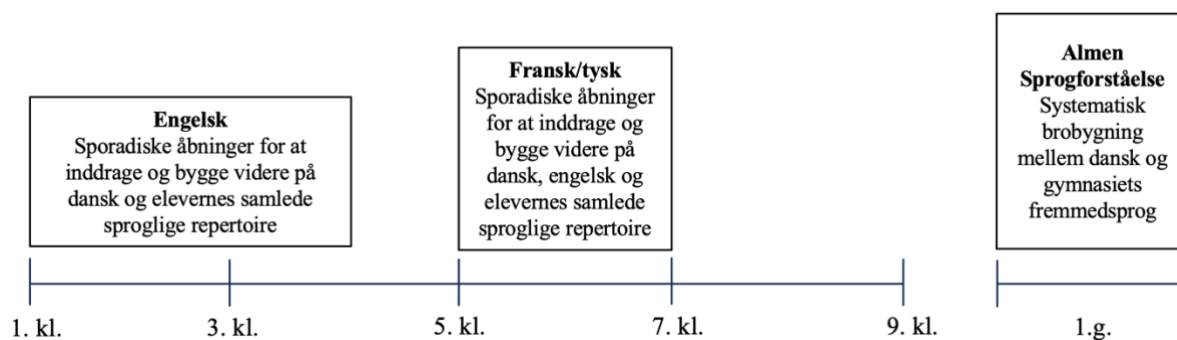
”I den sproglige tværfaglighed kan der arbejdes med fx metasproglige forklaringer og sproglig opmærksomhed på både fællestræk og forskelligheder i sprogs opbygning og ords betydning, som er i spil i alle sprogfag, herunder også i faget dansk” (BUM, 2019c, s. 49; BUM, 2019d, e, s. 41)

I de konkrete mål og anvisninger for fremmedsprogfagene er ISD dog kun sporadisk repræsenteret og primært som et begynderdidaktisk redskab i de første år af den tidlige fremmedsprogundervisning (se også Drachmann, 2022; 2023; Drachmann, Haukås & Lundberg, 2023). I engelskfaget ses det i forbindelse med sproglæringsstrategier, hvor det fremhæves, at eleverne fx skal kunne ”udnytte ressourcer fra andre sprog” samt have ”viden om transparente ord og strukturer” (BUM, 2019c, s. 11), ligesom de skal kunne afkode engelske ord ved at trække på deres ”viden om ordbilleder der ligger tæt op ad dansk” (BUM, 2019c, s. 10). I engelskfagets læseplan pointeres det derudover, at elevernes literacyudvikling i engelsk skal ”trække på det, eleverne allerede har lært i dansk om læse- og skrivestrategier” (BUM, 2019c, s. 42), og at engelskfaget samtidig har ”en særlig mulighed for at understøtte dele af indholdet i danskundervisningen, fx ved at der arbejdes med de samme læseforståelsesstrategier” (BUM, 2019c, s. 28). I fransk- og tyskfaget ses ISD primært via brobygning til dansk og engelsk. I tyskfagets læreplaner italesættes det fx, at ”dansk og tysk er sprog, der ligger tæt op ad hinanden” (BUM, 2019e, s. 29), og at dette er med til at styrke elevernes kommunikative kompetence på tysk, fx fordi ”viden om ligheder og forskelle mellem dansk og tysk udtale” gør det muligt for eleverne at kunne ”efterligne og gentage tyske ord og udtryk” (BUM, 2019e, s. 11). I franskfagets læreplaner bygges der også bro til dansk og engelsk, men der åbnes samtidig også for elevernes ”andre sprog” (BUM, 2019d, s. 29, 30, 31, 32, 34). Hvad der præcist menes med *andre sprog* ekspliciteres ikke, men de bringes i spil med fokus på transparens med henblik på at understøtte den kommunikative kompetence på fransk.

Til sammenligning er ISD helt fraværende i dansk som andetsprogs- samt danskfaget, til trods for at dansk indgår i fremmedsprogfagenes ISD. Danskfagets læreplaner undlader således at placere dansk(faget) i rækken af andre sprog(fag) i skolen.

I Almen Sprogforståelse er ISD stærkt og systematisk repræsenteret via brobygning mellem dansk og gymnasiets fremmedsprog, da Almen Sprogforståelse udgøres af et samarbejde mellem sprogfagene med fokus på ”det kernestof, der er fælles for alle gymnasiets sprogfag” (BUM, 2020, s. 1). Formålet med Almen Sprogforståelse er således at skabe ”en fælles basis for det sproglige arbejde [...] i det almene gymnasium” (BUM, 2020, s. 1).

Figur 3 giver et samlet overblik over, hvordan ISD er integreret i det danske sprogcurriculum.

Figur 3. Integreret sprogdidaktik i det danske sprogcurriculum – centrale tendenser

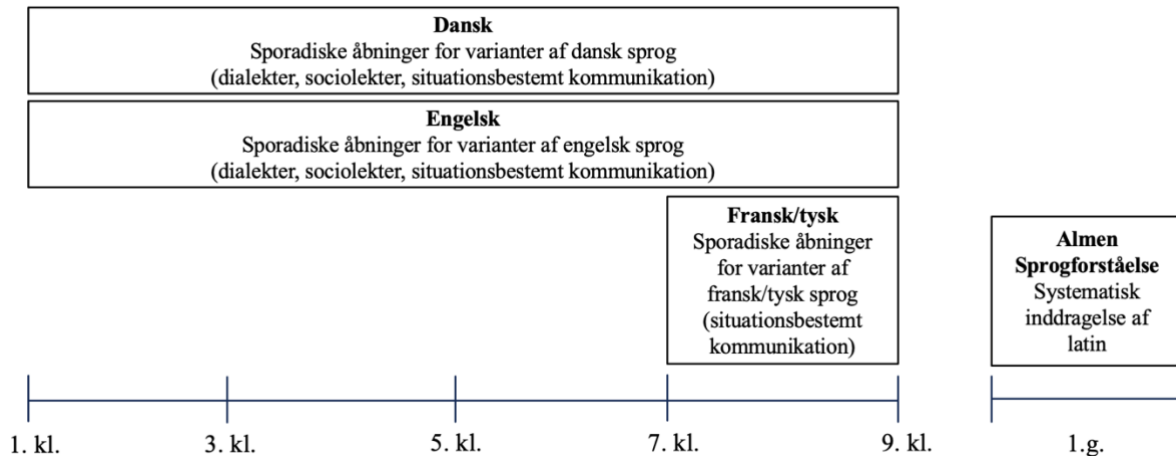
3.2 Sproglig bevidstheds- og anerkendelsesdidaktik (SBAD)

I grundskolen er SBAD integreret sporadisk i læreplanerne for dansk og engelsk på tværs af indskoling, mellemtrin og udskoling samt i fransk og tysk i udskoling. Fælles for sprogfagene er dog, at SBAD udelukkende kommer til udtryk via arbejdet med varianter af målsproget. I danskfaget skal eleverne fx kunne ”samtale om klassens variationer af dansk sprog” (BUM, 2019a, s. 11) og tilegne sig viden om ”forskellige måder at tale dansk på” (BUM, 2019a, s. 11), men også kunne ”kommunikere aktivt i forskellige sproglige og kulturelle situationer i en globaliseret verden” (BUM, 2019a, 17). Det samme gør sig gældende for engelskfaget, hvor eleverne skal ”høre forskellige typer af engelsk” og tilegne sig ”viden om forskellige typer af engelsk i verden” (BUM, 2019c, s. 10), men også kunne ”anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel i forskellige situationer” (BUM, 2019c, 14). I fransk- og tyskfaget åbnes for varianter af målsproget ved, at eleverne skal kunne ”kommunikere på fransk/tysk med sprogbrugere lokalt og globalt” (BUM, 2019d, e, s. 13).

I Almen Sprogforståelse kommer SBAD til udtryk via latin, der udgør næsten halvdelen af forløbets omfang (20/45 lektioner). Latin bruges i Almen Sprogforståelse som brobygger mellem skolens sprogfag, bl.a. via et fokus på latinsk fagterminologi, og med begrundelsen om, at ”et vist kendskab til latin er grundlæggende for forståelse af sproghistorie, grammatik, orddannelse mv. i både dansk og en række fremmedsprog” (BUM, 2020, s. 2).

Mens SBAD i grundskolens sprogfag via et fokus udelukkende på (varianter af) målsproget kan siges at være en meget begrænset måde at inkludere sproglig mangfoldighed på, kan SBAD i Almen Sprogforståelse kritiseres for ikke at inkludere *nutidens* sproglige mangfoldighed.

Figur 4 giver et samlet overblik over, hvordan SBAD er integreret i det danske sprogcurriculum.

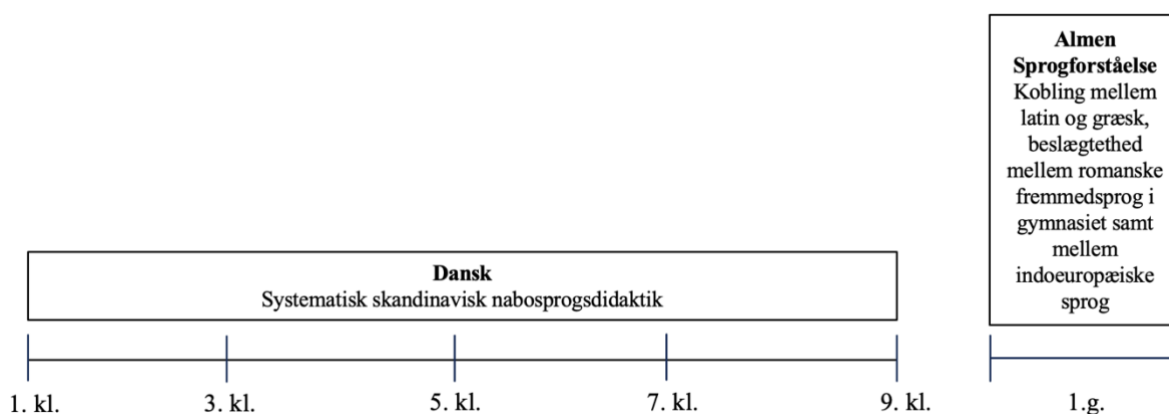
Figur 4. Sproglig bevidstheds- og anerkendelsesdidaktik i det danske sprogcurriculum – centrale tendenser

3.3 Interkomprehensionsdidaktik (IKD)

I grundskolens sprogfag er IKD udelukkende integreret i danskfaget via en systematisk og kontinuerlig skandinavisk nabosprogsdidaktik, der løber gennem hele grundskolens danskfag. Mens nabosprogsdidaktikken i indskoling fokuserer på at udvikle elevernes receptive kompetence ved, at de fx skal kunne ”forstå lette norske og svenske udtryk” og have ”viden om forskelle og ligheder ved enkle danske, norske og svenske ord og udtryk” (BUM, 2019a, s. 11), rettes fokus fra mellemtrinnet mod udvikling af elevernes kommunikative kompetence, da eleverne her skal kunne ”kommunikere i enkle situationer med nordmænd og svenskere” (BUM, 2019a, s. 15). I sammenligning med norskfaget i Norge og svenskfaget i Sverige, hvor arbejdet med de skandinaviske sprog også er repræsenteret, går danskfagets nabosprogsdidaktik længst ved ikke kun at fokusere på interskandinavisk forståelse men også kommunikation (se Drachmann, Haukås & Lundberg, 2023). Til gengæld har danskfaget fokus på kun en *skandinavisk* interkomprehensionsdidaktik i modsætning til norsk- og svenskfaget, der åbner for en *nordisk* interkomprehensionsdidaktik (Drachmann, Haukås & Lundberg, 2023).

I Almen Sprogforståelse er IKD integreret via et fokus på koblingen mellem latin og græsk samt via arbejdet med beslægtethed mellem de romanske sprogfag i gymnasiet samt mellem indoeuropæiske sprog. Det fremhæves fx, hvordan viden om ”latinske og græske præfikser og suffikser er en stor hjælp til at gennemskue betydningen af fremmedord og gloser på de andre europæiske sprog” (BUM, 2023, s. 10), ligesom eleverne igennem arbejdet med sproghistorie opdager, hvordan ”dansk og latin er indoeuropæiske sprog [...] og at de romanske sprog har udviklet sig fra latin” (BUM, 2023, s. 9). Mens den skandinaviske nabosprogsdidaktik tidligere var en del af Almen Sprogforståelse (se fx læreplaner fra 2017), er den ikke længere repræsenteret i læreplanerne til trods for, at arbejdet med norsk og svensk, der blev indledt i grundskolens danskfag, fortsætter i danskfaget i gymnasiet.

Figur 5 giver et samlet overblik over, hvordan IKD er integreret i det danske sprogcurriculum.

Figur 5. Interkomprehensionsdidaktik i det danske sprogcurriculum – centrale tendenser

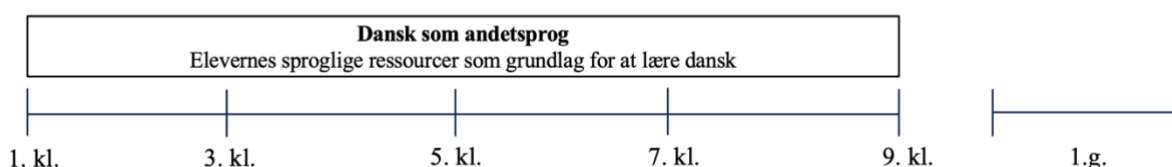
3.4 Elevernes sproglige ressourcer (ESR), herunder førstesprog ud over dansk

ESR er integreret i grundskolens dansk som andetsprogsfag som en del af fagets formålparagraf, da elever med førstesprog ud over dansk skal lære dansk ”med udgangspunkt i deres samlede sproglige forudsætninger” (BUM, 2019b, 7). Dette har dog ikke forgrenet sig til konkrete mål i eller praktiske anvisninger for hvorfor eller hvordan i fagets læreplaner.

Mens dimensionen er helt fraværende i danskfaget, er der sporadiske eksplicitte åbninger i fremmedsprogfagenes læreplaner for anerkendelse af elevernes samlede sproglige ressourcer, herunder førstesprog ud over dansk (se fund under integreret sprogsdidaktik).

I Almen Sprogforståelse er der meget sporadiske eksplicitte åbninger, der skaber rum for elevernes sproglige ressourcer ud over dansk. Disse åbninger kommer i læreplanerne til udtryk via de eksempler, der gives på, hvordan der kan arbejdes med sproglig kreativitet og fantasi. Det ses fx via eksempelaktiviteten *gæt et sprog* eller *gæt et alfabet*, hvor førstesprog ud over dansk foreslås inddraget (BUM, 2023, 6). Formuleringer som disse efterlader et indtryk af, at Almen Sprogforståelse ikke anser elevernes sproglige ressourcer udover dansk som en vigtig og central ressource, men snarere som et eksotisk indslag i undervisningen.

Figur 6 giver et samlet overblik over, hvordan ESR er integreret i det danske sprogcurriculum.

Figur 6. Elevernes sproglige ressourcer, herunder førstesprog ud over dansk, i det danske sprogcurriculum – centrale tendenser

3.5 Opsamling på læreplansstudiet

Læreplansstudiet viser, at flersprogethedsdidaktik er repræsenteret i alle sprogfag i grundskolen og i Almen Sprogforståelse i gymnasiet. Studiet indikerer dog også, at flersprogethedsdidaktik (i) er integreret på forskellige måder i hvert sprogfag, (ii) hovedsageligt ikke er inkluderet på en systematisk måde i sprogfagene og (iii) ikke tager højde for kontinuitet og progression på tværs af hverken sprogfag eller overgange.

I grundskolen er *integreret sprogdidaktik (ISD)* en del af læreplanerne for fremmedsprogfagene i den tidlige fremmedsprogsundervisning, hvilket implicerer, at flersprogethedsdidaktik primært forstås og anvendes som et begynderdidaktisk redskab med relevans kun for den tidlige sprogundervisning (se også Drachmann, 2022, 2023b; Drachmann, Haukås & Lundberg, 2023). I danskfaget er *interkomprehensionsdidaktikken (IKD)* integreret kontinuerligt og systematisk gennem alle grundskolens klassetrin. Ud fra et flersprogethedsdidaktisk perspektiv kan danskfagets nabosprogsdidaktik dog kritiseres for at være sprogligt ekskluderende, da den – i modsætning til norskfaget i Norge og svenskfaget i Sverige – udelukkende bygger bro til norsk og svensk og ikke til det større nordiske sprogfællesskab. Derudover har dansk- og fremmedsprogfagene til fælles, at de i nogen grad åbner for en *sproglig bevidstheds- og anerkendelsesdidaktik (SOAD)* via et fokus på sproglige varianter. Sprogfagene fokuserer dog udelukkende på varianter af deres eget målssprog (dansk/engelsk/fransk/tyisk), hvilket er en meget begrænset måde at inkludere den store sproglige mangfoldighed, der findes i nutidens klasserum, skoler og verden.

Til sammenligning med grundskolens sprogfag har Almen Sprogforståelse i gymnasiet de bredeste åbninger for en flersprogethedsdidaktik. Almen Sprogforståelse etablerer et samarbejde mellem gymnasiets sprogfag (ISD), arbejder systematisk med latin (SOAD), der primært tjener som et terminologisk grundlag for det sproglige arbejde i gymnasiet, og bygger samtidig bro mellem latin og græsk, men også mellem de romanske sprogfag, der udbydes i gymnasiet, og mellem indoeuropæiske sprog (IKD).

Hvad angår den transversale dimension *elevernes sproglige ressourcer (ESR)*, er dansk som andetsprogsfaget i grundskolen det eneste sprogfag, der eksplicit anerkender værdien af at integrere førstesprog udover dansk i sprogundervisningen. Anerkendelsen af førstesprog udover dansk har dog ikke manifesteret sig i konkrete kompetencemål eller praktiske anvisninger i læreplanerne.

Med afsæt i læreplansstudiets resultater kan det konkluderes, at flersprogethedsdidaktik i nogen grad er en del af det danske sprogcurriculum, men at læreplanerne indeholder et stort flersprogethedsdidaktisk udviklingspotentiale både inden for hvert enkelt sprogfag men også på tværs af sprogfagene. I PE-LAL-projektets afsluttende anbefalinger til en styrket flersprogethedsdidaktik tages der højde for netop dette udviklingspotentiale.

4. Anbefalinger til en styrket flersprogethedsdidaktik i grundskolens sprogfag og i Almen Sprogforståelse

I PE-LAL-projektets afsluttende fase blev der afholdt en stakeholderworkshop med repræsentanter fra forskellige dele af den danske uddannelseskontekst, herunder Det Nationale Center for Fremmedsprog (NCFE), lærings- og fagkonsulenter fra undervisningsministeriet, lærerorganisationer, læreruddannere, forlag, skoleledelser og lærere.

Formålet med stakeholderworkshoppen var at drøfte, hvordan flersprogethedsdidaktikken kan styrkes i grundskolens sprogfag og i Almen Sprogforståelse i gymnasiet. Grundlaget for drøftelserne var projektets konceptualisering af flersprogethedsdidaktik samt empiriske fund fra projektets læreplans- og multicasestudie. På baggrund af drøftelser på workshoppen formulerede PE-LAL-projektgruppen et arbejdsnotat med 18 anbefalinger til en styrket flersprogethedsdidaktik på tværs af uddannelsesniveauer i Danmark (Daryai-Hansen, Drachmann & Krogager Andersen, 2023). Arbejdsnotatet kan findes på PE-LAL-projektets [hjemmeside](#). De samlede anbefalinger søger at komme hele vejen rundt om alle niveauer vertikalt og horisontalt i den danske uddannelseskontekst og retter sig derfor mod og er inddelt i: (1) anbefalinger på makroniveau (Beacco et al., 2016) rettet mod læreplaner og lærerens grund- og efteruddannelse samt (2) anbefalinger på meso- og mikroniveau (Beacco et al., 2016) rettet mod skolen, læreren, undervisningsmaterialer og undervisningspraksis. Arbejdsnotatet skitserer ønskescenariet for en styrket flersprogethedsdidaktik, og hver anbefaling anses som et centralt bidrag i sig selv for en styrket flersprogethedsdidaktik.

Referencer

- Beacco, J.-C., Fleming, M., Goullier, F., Thürmann, E. & Vollmer, H. (2016). *Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education* (2. udgave). Europarådet.
- Børne- og Undervisningsministeriet (BUM) (2019a). *Dansk. Faghæfte 2019* (2. udgave). Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. https://www.emu.dk/sites/default/files/2023-01/GSK_Dansk_Faghæfte_2020.pdf.
- Børne- og Undervisningsministeriet (BUM) (2019b). *Dansk som andetsprog (supplerende). Faghæfte 2019* (2. udgave). Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/GSK_Faghæfte_Dansk%20som%20andetsprog_supplerende.pdf.
- Børne- og Undervisningsministeriet (BUM) (2019c). *Engelsk. Faghæfte 2019* (2. udgave). Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/GSK_Faghæfte_Engelsk_2020.pdf.
- Børne- og Undervisningsministeriet (BUM) (2019d). *Fransk. Faghæfte 2019* (2. udgave). Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/GSK_Faghæfte_Fransk_2020_1.pdf.
- Børne- og Undervisningsministeriet (BUM) (2019e). *Tysk. Faghæfte 2019* (2. udgave). Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/GSK_Faghæfte_Tysk_2020.pdf.
- Børne- og Undervisningsministeriet (BUM) (2020). *Almen sprogforståelse – stx*. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/gym-laereplaner-2017/gym-laereplaner-2020/200706-almen-sprogforstaaelse-stx-august-2020-ua.pdf>.
- Børne- og Undervisningsministeriet (BUM) (2023). *Vejledning til Almen sprogforståelse, stx*. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/gym/pdf23/aug/vejledninger/stx/230807-almen-sprogforstaaelse--stx.pdf>.
- Candelier, M., Camilleri-Grima, A., Castellotti, V., de Pietro, J.-F., Lörincz, I., Meissner, F.-J., Schröder-Sura, A. & Nguerol, A. (2010). *Framework of Reference for Pluralistic Approaches to Languages and Cultures* (3. udgave). Europarådet, European Centre for Modern Languages. <https://carap.ecml.at/Portals/11/documents/CARAP-version3-EN-28062010.pdf>.

- Daryai-Hansen, P. (2018). Flersprogethedsdidaktik i fremmedsprogsundervisningen. I P. Daryai-Hansen, A. Søndergaard Gregersen, S.K. Jacobsen, J. von Holst Pedersen, L. Krogsgaard Svarstad & C. Watson (red.), *Fremmedsprogsdidaktik. Mellem fag og didaktik* [s. 29-44]. Hans Reitzels Forlag.
- Daryai-Hansen, P. (2018). Flersprogethedsdidaktik i fremmedsprogsundervisningen – hvorfor og hvordan? I P. Daryai-Hansen & A. Albrechtsen (red.), *Tidligere sprogstart – ny begynderdidaktik med fokus på flersprogethed* [s. 204-226]. Københavns Universitet & Københavns Professionshøjskole: Konsortiet for Sprog og Fagdidaktik i folkeskolen.
- Daryai-Hansen, P. & Drachmann, N. (under udgivelse). *Flersprogethedsdidaktik*. Akademisk forlag.
- Daryai-Hansen, P. & Drachmann, N. (2024). 'I like exploring other languages': Primary and Lower Secondary Students' Attitudes towards Plurilingual Education. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*.
<https://doi.org/10.1080/01434632.2024.2336098>.
- Daryai-Hansen, P., Drachmann, N., & Krogager Andersen, L. (2022). *Rethinking Language Awareness in the Context of Plurilingual Education – a Study across Educational Levels in Denmark* [Arbejdsnotat]. <http://www.flersprogethedssdidaktik.ku.dk>.
- Daryai-Hansen, P., Drachmann, N. & Krogager Andersen, L. (2023). *Anbefalinger til en styrket flersprogethedsdidaktik i grundskolens sprogfag og i Almen Sprogforståelse i gymnasiet* [Arbejdsnotat]. <http://www.flersprogethedssdidaktik.ku.dk>.
- Daryai-Hansen, P., Drachmann, N. & Krogager Andersen, L. (2024). Conceptualizing Students' Language Awareness across Educational Levels in the Context of Plurilingual Education: Within- and Cross-Case Findings from Grades 1, 7 and 11. *Language Awareness*.
- Daryai-Hansen, P., Drachmann, N. & Krogager Andersen, L. (under udgivelse_a). Sproglig opmærksomhed i rammen af en flersprogethedsdidaktik – en konceptualisering på tværs af uddannelsesniveauer. *Sprogforum*.
- Daryai-Hansen, P., Drachmann, N. & Krogager Andersen, L. (under udgivelse_b). Students Language awareness across Educational Levels in the Context of Plurilingual Education – A Conceptualization. In P. Daryai-Hansen (red.), *From Early Childhood to Adulthood: Plurilingual Education Across Educational Contexts. Transitions, Continuity, and Disruptions* (under udgivelse). Peter Lang.
- Daryai-Hansen, P. & Krogager Andersen, L. (2024). Sproglig opmærksomhed og flersprogethedsdidaktik: det danske sprogcurriculum ved overgangen fra grundskole til de gymnasiale uddannelser. *Nordic Journal of Language Teaching and Learning*.
<https://doi.org/10.46364/njltl.v12i1.1159>.
- Drachmann, N. (2017). *Sproglig opmærksomhed i begynderdidaktikken – en flersproget tilgang til formfokusering i tyskundervisningen* [kandidatspeciale]. Institut for Engelsk, Germansk & Romansk, Københavns Universitet. 160 s.
- Drachmann, N. (2022). Flersprogethed i sprogfagenes læreplaner. *Sprogforum*, 74, 33-40.
<https://doi.org/10.7146/spr.v28i74.133028>.
- Drachmann, N. (2023a). Developing language awareness activities in the context of plurilingual education: two didactic models for language teaching practice. *International Journal of Multilingualism*.
<https://doi.org/10.1080/14790718.2023.2232385>.
- Drachmann, N. (2023b). Flersprogethedsdidaktik og sproglig opmærksomhed – Et læreplansstudie på tværs af sprogfag og klassetrin i den danske grundskole. *Acta Didactica Norden*, 17(1). <https://doi.org/10.5617/adno.9831>.
- Drachmann, N. (2023c). «Jeg kender lidt ordene. Det er en lille smule ligesom mit sprog»: Manifestationer af sproglig opmærksomhed hos tre elever i 1., 5. og 7. klasse. *Nordand – Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, 18(2), 92-109.
<https://doi.org/10.18261/nordand.18.2.2>.

- Drachmann, N. (under udgivelse). Plurilingual Education in the Mainstream Language-Teaching Classroom: Students' Manifestations of Language Awareness in Primary and Lower Secondary School. In P. Daryai-Hansen (Ed.), *From Early Childhood to Adulthood: Plurilingual Education Across Educational Contexts. Transitions, Continuity, and Disruptions* (under udgivelse). Peter Lang.
- Drachmann, N., Haukås, Å. & Lundberg, A. (2023). Identifying pluralistic approaches in language subjects in Denmark, Norway, and Sweden – A comparative curriculum analysis. *Language, Culture and Curriculum*, 36(3), 327-342. <https://doi.org/10.1080/07908318.2022.2156528>.
- Dubois, A., & Gadde, L-E. (2002). Systematic combining: an abductive approach to case research. *Journal of Business Research*, 55, 553-560. [https://doi.org/10.1016/s0148-2963\(00\)00195-8](https://doi.org/10.1016/s0148-2963(00)00195-8).
- Eisner, E. (1994). *The Educational Imagination: On design and evaluation of school programs* (3. udgave). Macmillan. <https://doi.org/10.1177/00224871800310061>.
- Flinders, D.K., Noddings, N., & Thornton, S. J. (1986). The Null Curriculum: Its Theoretical Basis and Practical Implications. *Curriculum Inquiry*, 16(1), 33-42. <https://doi.org/10.1080/03626784.1986.11075989>.
- Haukås, Å. (2022). Who are the multilinguals? Students' definitions, self-perceptions and the public debate. I W. Bennett & L. Fisher (red.), *Multilingualism and identity: Interdisciplinary perspectives* (s. 281-298). Cambridge University Press.
- Krogager Andersen, L. (2022). *Læremidler i Almen Sprogforståelse i et flersprogethedsdidaktisk perspektiv* [Arbejdsnotat]. <https://flersprogethedsdidaktik.ku.dk>.
- Krogager Andersen, L. (2024). Unfolding Language Awareness in a Plurilingual Context: A Study of Metalinguistic, Practical and Critical Language Awareness. *The Modern Language Journal*. <https://10.1111/modl.12912>.
- Mayring, P. (2015). *Qualitative Inhaltsanalyse. Grundlagen und Techniken* (12. udgave). Beltz Verlag.
- Timmermans, S., & Tavory, I. (2012). Theory Construction in Qualitative Research: From Grounded Theory to Abductive Analysis. *Sociological Theory*, 30(3), 167-186. <https://doi.org/10.1177/0735275112457914>.